

DOI 10.36074/logos-06.02.2026.017

СТРУКТУРОВАНІСТЬ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІСТЬ ВЕТЕРАНСЬКОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ІНСТРУМЕНТА РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Осадчук Руслан Анатолійович¹

1. Аспірант кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, УКРАЇНА
ORCID ID: 0009-0005-2321-8429

На сьогодні в умовах російсько-української війни ветеранське підприємництво набуває стратегічного значення як інструмент соціально-економічної реінтеграції ветеранів та ресурс відновлення і розвитку територіальних громад. Ветерани війни стикаються не лише з економічними викликами (працевлаштування, доходи), а й з психологічними, соціальними та ідентифікаційними труднощами. Підприємницька діяльність у цьому контексті постає як форма активного включення ветеранів у суспільне життя, що поєднує економічну самореалізацію, відновлення суб'єктності та соціальну користь. Однак фрагментарні ініціативи без системного підходу не забезпечують сталого ефекту. Це зумовлює потребу у структурно-функціональному підході, що дозволяє цілісно описати механізми розвитку ветеранського підприємництва та його вплив на громаду.

Зазвичай структурно-функціональний підхід передбачає аналіз соціального явища як цілісної системи, що складається з взаємопов'язаних елементів (структур), кожен з яких виконує визначені функції, спрямовані на стабільність і розвиток системи загалом. У контексті ветеранського підприємництва структура – це сукупність інституційних, соціальних, економічних та індивідуальних елементів; функція – це роль, яку кожен елемент відіграє у процесі реінтеграції ветеранів і розвитку громади.

Виокремимо основні структурні компоненти моделі ветеранського підприємництва. Перш за все, це індивідуальний рівень (ветеран як носій підприємницького потенціалу). Передусім звернемо увагу на ідентифікацію поняття «ветеран». У Статті 4 Закону України «Про статус ветеранів війни,

ABSCHNITT 6.

SOZIALE ARBEIT UND SOZIALSCHUTZ

гарантії їх соціального захисту» (2025) зазначається: «Ветеранами війни є особи, які брали участь у захисті Батьківщини чи в бойових діях на території інших держав. До ветеранів війни належать: учасники бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни, учасники війни» (Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» № 3551-XII, 2025). Ідентичність ветеранів-підприємців відіграє основну роль, по-перше, у формуванні їхньої мотивації, підходів до ведення бізнесу, високого рівня відповідальності та соціальної інтеграції; по-друге, як особистий досвід військової служби впливає на підприємницьку діяльність, які наявні навички лідерства, самоорганізації, дії в умовах ризику і яким чином можна ефективно підтримувати саме цю категорію підприємців; по-третє, має важливе значення для їхнього особистого розвитку, успішної реінтеграції та ефективного функціонування їхнього бізнесу; по-четверте, сприяє розробці цілеспрямованих програм підтримки, освітніх програм з підприємництва; розвитку ветеранського підприємництва та зміцненню соціальної згуртованості.

Інституційний рівень (держава, органи місцевого самоврядування тощо) відіграє ключову роль у розвитку ветеранського підприємництва, забезпечуючи його правове визнання, створення пільгових режимів та захист прав ветеранів як підприємців. Це зменшує невизначеність і підвищує довіру до бізнесу, а також інтегрує ветеранські ініціативи у стратегії розвитку громад. Інституції координують взаємодію між державою, місцевою владою, бізнесом, освітніми та фінансовими структурами, що дозволяє перетворити потенціал ветеранів на реальний економічний результат.

Дослідники Я. Петруненко та Д. Злобін пропонують створення спеціалізованої структури при Міністерстві у справах ветеранів для координації політики у сфері ветеранського підприємництва, а також розвиток бізнес-хабів на базі Дія.Бізнес чи Veteran Hub. Доповненням може стати інститут ветеранських асистентів та цифрові рішення, зокрема портал e-Ветеран із доступом до грантів, навчання й ресурсів. (Петруненко, Я. В., & Злобін, Д. Л., 2025, с.204). Додатково варто запровадити національний фонд підтримки ветеранського бізнесу, податкові стимули та спрощені процедури, а також психосоціальний супровід, що перетворює підприємництво на механізм відновлення й розвитку громади.

Загалом, інституційний рівень відіграє основну роль у перетворенні ветеранського підприємництва з окремих ініціатив на системний інструмент розвитку громади, забезпечуючи нормативну визначеність, ресурсну підтримку та міжсекторну координацію. Саме через інституційні механізми ветеранський бізнес інтегрується у стратегії локального розвитку, сприяючи економічній стійкості, соціальній згуртованості та відновленню громад. Роль

інституційного рівня ветеранського підприємництва у процесі розвитку громади полягає у формуванні стійкого, передбачуваного та підтримувального середовища, в межах якого ветеранський бізнес може виникати, функціонувати й масштабуватися, трансформуючи індивідуальні ініціативи у системний ресурс громади.

Щодо функціональних вимірів ветеранського підприємництва, насамперед, звернемо увагу на реінтеграційну функцію ветеранського підприємництва (Програма реінтеграції ветеранів IREX, б. д.) як здатність підприємницької діяльності ветеранів сприяти їх поверненню до повноцінного цивільного життя шляхом відновлення соціальної ролі, економічної самостійності та активної участі у розвитку місцевої громади. Вона проявляється у поєднанні економічної самореалізації з соціальною інклюзією: ветеран не лише створює робоче місце для себе та інших, а й відновлює почуття суб'єктності, корисності й відповідальності за спільне благо. У цьому сенсі ветеранське підприємництво виступає механізмом переходу від досвіду війни до конструктивної громадянської активності, зміцнюючи соціальну згуртованість і стійкість громади. Таким чином, підприємництво виконує функцію «м'якої» реінтеграції, позаяк відновлює почуття суб'єктності та контролю над життям; трансформує військовий досвід у цивільні компетентності; знижує ризики соціальної ізоляції, безробіття та маргіналізації. По суті, ветеранське підприємництво стає інструментом соціальної стабілізації громади.

Економічна функція ветеранського підприємництва як чинника розвитку громади полягає у створенні нових джерел економічної активності на місцевому рівні шляхом залучення ветеранів до підприємницької діяльності, що сприяє зайнятості, диверсифікації економіки та підвищенню фінансової спроможності громади. Вона реалізується через формування робочих місць, зростання податкових надходжень, розвиток малого й середнього бізнесу та ефективне використання людського капіталу ветеранів, що в підсумку зміцнює економічну стійкість і самодостатність громади. Слушною є думка І. Похиленко про те, що ветеранське підприємництво є не лише формою соціальної адаптації військовослужбовців після повернення з фронту, а й важливим чинником стабілізації економіки України в умовах воєнного стану (Похиленко, 2025, с.386). Таким чином, ветеранське підприємництво безпосередньо стимулює місцеву економіку через створення робочих місць (у т.ч. для інших ветеранів і вразливих груп); наповнення місцевого бюджету; розвиток малого і середнього бізнесу, орієнтованого на потреби громади. У цьому сенсі воно є інструментом економічної диверсифікації та фінансової стійкості громади.

ABSCHNITT 6.

SOZIALE ARBEIT UND SOZIALSCHUTZ

Натомість соціально-консолідаційна функція ветеранського підприємництва полягає у здатності підприємницької діяльності ветеранів зміцнювати соціальну згуртованість, довіру та солідарність у громаді через інтеграцію ветеранів у спільний соціально-економічний простір. Вона проявляється у формуванні горизонтальних зв'язків між ветеранами, цивільним населенням, місцевою владою та бізнесом, зменшенні соціальної дистанції між різними групами, подоланні стигматизації ветеранів і розвитку культури взаємної підтримки та спільної відповідальності за розвиток громади

Ціннісно-ідентифікаційна функція ветеранського підприємництва полягає у формуванні та закріпленні спільних ціннісних орієнтирів і позитивної соціальної ідентичності ветеранів як активних, відповідальних і корисних членів громади. Вона реалізується через переосмислення військового досвіду у мирних формах діяльності, трансляцію цінностей служіння, відповідальності, гідності та взаємної підтримки в економічній і соціальній практиці, що сприяє інтеграції ветеранів у громадянську спільноту та зміцненню колективної ідентичності громади. формування позитивного образу ветерана в громаді та суспільстві.

Таким чином, структуровані та функціональні виміри розвитку ветеранського підприємництва дозволяють розглядати його не лише як форму економічної активності ветеранів, а як поліваріативний механізм, що поєднує реінтеграційні, економічні та ціннісні функції. Інструментальна роль ветеранського підприємництва у процесі розвитку громади проявляється в тому, що воно виступає практичним механізмом перетворення індивідуального ветеранського потенціалу на колективний ресурс громади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» № 3551-XII. (2025). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>
- [2] Петруненко, Я. В., & Злобін, Д. Л. (2025). Соціальне підприємництво як інструмент економічної реінтеграції ветеранів: український та міжнародний досвід. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*, 88(4), 30–35. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.4.30>
- [3] Похиленко, І. (2025). Ветеранське підприємництво як чинник стабілізації економічної України в умовах воєнного стану. У *Приватно-правові та публічно-правові відносини: модернізація розвитку в умовах воєнного стану: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції* (с. 384–386). Кропивницький.
- [4] Програма реінтеграції ветеранів IREX. (б. д.). <https://veteran-reintegration.in.ua>